

pytanie, czy służba Słowu, tak wspaniale realizowana w St. T., ma jakieś zastosowanie i została dopełniona w N. T.? (s. 259—276). Autor daje pozytywną odpowiedź, wskazując na proroka N. T. — Jana Chrzciciela, który złożył w ofierze swoje życie w służbie słowa (s. 263) i który w pewnym sensie jest prorokiem eschatologicznym, zapowiadającym życie i działalność prorocką Jezusa Chrystusa. Autor podkreśla „wyższość Jezusa nad starotestamentowymi prorokami” (s. 267), powołując się w tej kwestii na wypowiedzi wszystkich ewangelistów oraz na tematykę nauczania Jezusa, w której jakże często spotykamy się niemal z identyczną problematyką poruszaną już wcześniej przez proroków. Słusznie wyakcentował Autor w tym rozdziale spełnienie się mesjańskich zapowiedzi na osobie Jezusa Chrystusa; szczególnie podkreślając w tym względzie naukę pierwotnego Kościoła. Znajduje ona swoje streszczenie w wypowiedziach i listach św. Pawła, który „wie dobrze, że starotestamentalna instytucja profetyzmu znalazła w postaci Jezusa Chrystusa kontynuację i wypełnienie, uzdalniając wszystkich wierzących zasadniczo do czynności charyzmatycznych” (s. 274).

Z uznaniem należy podkreślić także, że Autor omawiając funkcje i rolę proroka mocno akcentuje znaczenie jego powołania. Nie ma proroków nie powołanych przez Boga. Choć nie wszyscy mówią o swoim powołaniu, to jednak w ich nauczaniu przewija się raz po raz stwierdzenie, że są „ustami Boga”, że „Duch Boży ich ogarnął”, że przemawiają „w imieniu Boga” i świadomi tego gotowi są nawet za głoszoną przez siebie prawdę oddać swoje życie. Myśli o powołaniu prorockim spotykamy w omawianej pracy zarówno w odniesieniu do proroków w St. T. jak również do charyzmatyków N. T., czemu Autor daje wyraz choćby w stwierdzeniu, że „publiczne spełnianie funkcji prorockich jest specjalnym darem Ducha Świętego i wymaga specjalnego upoważnienia” (s. 274).

Reasumując powyższe omówienie cennej pozycji ks. prof. L. Stachowiaka należy podkreślić, że ukazuje się ona bardzo na czasie. Właśnie dziś, kiedy Kościół w oparciu o dokumenty Soboru Watykańskiego II (szczególnie o Konstytucję o Objawieniu Bożym) wyeksponował w liturgii i religijnym nauczaniu rolę Pisma św., tego Słowa Bożego, które trwa na wieki, choć wszystko wokół niego przemija, dziś właśnie ta pozycja może oddać nieocenioną przysługę i Kościołowi i człowiekowi w przybliżeniu i lepszym zrozumieniu mowy Bożej przekazywanej nam za pośrednictwem ludzkiego języka proroków. Myślę że będę wyrazicielem wielu, jeśli ks. prof. L. Stachowiakowi za napisanie powyższej pozycji, na tym miejscu złożę wyrazy uznania i szczerą wdzięczności.

Kraków

KS. STANISŁAW GRZYBEK

GERHARD SCHNEIDER, *Die Apostelgeschichte*. I. Teil. Einleitung. Kommentar zu Kap. 1, 1—8, 40, Freiburg-Basel-Wien 1980, ss. 520.

W wielkim zadowoleniu należy odnotować fakt ukazania się pierwszej części nowego komentarza do Dziejów Apostolskich. Wydany został w serii „Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament” (Bd. V) przez Gerharda Schneidera.

Autor jest profesorem i kierownikiem katedry NT na uniwersytecie w Bochum (RFN). Opublikował obok dużych prac (jak np.: *Die Passion Jesu nach den drei älteren Evangelien*, München 1973; *Parusiegleichnisse im Lukas-Evangelium*, Stuttgart 1975; *Das Evangelium nach Lukas*, 2 Bände, Gütersloh-Würzburg 1977) liczne artykuły naukowe, szczególnie na temat dzieła św. Łukasza. Jest ponadto współautorem (H. Balz) *Exegetischen Wörterbuchs zum Neuen Testament* (3 Bde., Stuttgart 1978).

Dotychczasowy dorobek naukowy i zainteresowania ułatwiły Autorowi opracowanie komentarza do Dziejów Apostolskich, które od początku swych historyczno-krytycznych badań należą do szczególnie kontrowersyjnych ksiąg NT. Tym niezwykle jest to, że w Niemczech ze strony katolickiej brakowało dotychczas dużego naukowego komentarza do tej księgi. Znani i cenieni autorzy ewangelickich komentarzy Dziejów: Ernst Haenchen (Göttingen 1977) i Hans Conzelmann (Tübingen 1972) są jak zaznacza Autor we wstępie „jego przeważającym partnerem do dialogu” (s. 5). G. Schneider po mistrzowsku poradził sobie z trudną do objęcia obfitością literatury i przez szeroki wgląd na cały kontekst dzieła Łukasza prezentuje komentarz, będący wartościowym dziełem naukowym.

Wydana pierwsza część komentarza obejmuje: wykaz tekstów i literatury, wykaz skrótów, obszerne wprowadzenie (ss. 65—186), komentarz pierwszych ośmiu rozdziałów (1, 1—8, 40), oraz 10 ekskursów teologicznych do problemów i tematów wynikających z wykładanego tekstu. Wykaz literatury obejmuje przede wszystkim komentarze i literaturę wybraną. Obok tego literatura specjalna podawana jest przed każdym fragmentem poszczególnego paragrafu wprowadzenia, przed tłumaczeniem perykopy i dodatkowo przed każdym ekskursem. Autor nie ustrzegł się jednak powtarzania tych samych pozycji na kilku miejscach.

Część wprowadzająca obejmuje 8 paragrafów: Gatunek i kształt literacki; Dzieje Apostolskie jako część dzieła Łukasza; Źródła Dziejów; Autor, czas i miejsce redakcji; Dzieje Apostolskie jako dzieło historyczne; Teologia Dziejów; Tłumaczenie tekstu; Historia Dziejów Apostolskich. W przedstawianiu tych zagadnień widać wielką dyscyplinę naukową. Autor nie wdaje się w dyskusje, przedstawia najważniejsze punkty widzenia z przeszłości, gdzie zaś wstrzymuje się z własnym poglądem czytelnik może przynajmniej poznać istniejący problem. Cały komentarz jednak ma charakter teologiczny, z uwagi choćby na same ekskursy, które obejmują prawie 2/5 komentarza (ss. 208—406). Autor umieścił na końcu komentarza wykaz słów greckich i tekstów starożytnych autorów. Większą konsultację komentarza ułatwiłby jednak bardziej skorowidz cytowanych autorów i tekstów biblijnych, czy skorowidz rzeczowy. To jednak nie umniejsza wartości dzieła, które należy uznać za duże osiągnięcie. Na zakończenie warto przypomnieć, że polski komentarz ks. E. Dąbrowskiego ukazał się już prawie 20 lat temu (*Dzieje Apostolskie. Wstęp—przekład z oryginału — komentarz*, t. V, Poznań 1961).